

- [Intervju](#)
- [Scena](#)
- [Komentari](#)
- [Ekologija](#)
- [Reportaže](#)
- [Izdvojeno](#)
- [Ljudi](#)
- [Portreti](#)
- [Voda](#)
- [Zdravlje](#)

[PRAVA ZA LJUDE / REPORTAŽE / Život u mraku 21. stoljeća bez osnovne infrastrukture](#)

Velika Popina prije snijega: Uzeli su nam zemlju, država im dala poticaje, a stoke nemaju; inspekcija nas pita: ” ‘Ko pase? Tudi pase”...

[Davorka Blažević](#) • 04/12/2020 u 12:42 • Svida mi se 39 Pod

Bili smo u Velikoj Popini. Selu u općini Gračac čije su kuće prstenasto rasute u podnožju brda s kojih se nad krovove prijeteci nadvisuju golema "krila" vjetrenjača. Do Velike Popine vodi uska, stara cesta na kojoj se ne možete mimoći s drugim vozilom, a da ne siđete s nje na rubne dijelove puta. Na tu skromnu, asfaltnu traku, koja se vijugavo penje prema Popini, dolazite s državne ceste Gračac -Knin ako krenete put Srba. No, vrlo brzo, naći ćete na odvojak koji vodi ravno u Popinu. Velu.

Jesen ovom kraju nevjerljivo prija. Krajolik obojan u sve nijanse smede doima se toplo i meko, i da nije divovskih elisa u vrh sela, pogled bi se ugodno odmarao u toj seoskoj idili. No, daleko je ovaj kraj od idiličnog...

Foto: TRIS/A.Tešić

Mrak...

Na početku **Velike Popine** dočekala nas je **Nada Lukić**, vitalna umirovljena učiteljica koja sa suprugom živi u kući, odmah ispod ceste, kojoj sunce nasilno zaklanjavaju metalna krila glomaznih vjetrenjača.

-Ne znam više što bi vam rekla, toliko nas je novinara već obilazilo, a ništa se nije promijenilo. Kakva korist od toga?- iskreno će, ne optužujući nas za neučinkovitost, tek nas podsjećajući na našu nemoć.

- Bilo nas je ovdje jedno vrijeme 50-ak, sada svega 30-ak. Ljeti nema prazne kuće u selu. Dolaze ljudi, penzioneri, imaju ovdje svoja imanja, a da su uvjeti života bolji, mnogi od njih bi se i trajno vratili. Ali, stiže zima, nisu ovo uvjeti za ostanak. Kad napada snijeg, a dio sela nema ni asfalt, ne može nam doći ni **Hitna pomoć**, zlu ne trebalo- govori nam **Nada**, živahna, elokventna, sitna žena koja se, saznat ćemo, itekako zna izboriti za svoja prava.

U **Popini** je čak **17 kuća bez struje**, a sve su prije rata struju imale. Kad su mještani u Oluji otišli u izbjeglištvo, svjetlo je ostalo u kućama, ali je kasnije isključeno, sve počupano i uništено. I tako je već 25 godina...

-Kad smo se vratili, tražili smo od svih nadležnih institucija da nam se priključi struja- govori nam Nada- ali, najprije su za priključak tražili 15 hiljada kuna, a sada nam daju popust- traže hiljadu eura! Zašto bismo dvaput plaćali isti priključak? Struju u selo nije dovela ni država ni općina, nego narod. Sami smo iskopali rupe za električne stupove, a **Elektra** je samo došla i priključila nas. Znate kad je to bilo? 1968.! A sada je 2020. i 17 kuća u **Velikoj Popini** živi u mraku. Kažu nam, sami ste krivi, niste tražili priključak kad je trebalo- 1997.- 1998.

Ljudi su došli, nisu se snašli, a mnogi se ni danas ne snalaze u ovim uvjetima. Neki dodu u proljeće ili ljeto, a nemaju struju, gdje će komad mesa staviti da im se ne pokvari? - žali se naša sugovornica.

Kaldrma, voda, i prazni bunari...

A nije im struja jedini problem ovdje. Put kojim smo došli do prvih kuća Velike Popine asfaltiran je 1986., i to samo do pola sela. I nikad više nije obnovljan. Traje takav kakav je 34 godine. Na drugom kraju sela ograničenje brzine je 20 kilometara, to nije cesta, to je kaldrma, rupa do rupe na putu s kojeg svako malo kiše odnose posutu jalovinu...

-Prije rata smo imali mjesnu zajednicu **Velika Popina**. Sada želimo svoj mjesni odbor, da imamo svoga čovjeka koji će nas zastupati u općini. To sam lično tražila od načelnice. Rekla sam joj otvoreno: Vi, prvi, nas ne predstavljate, i ne znate gdje je Velika Popina. - Pa, ne znam- priznala mi je.- Kako možeš biti načelnica općine, a i ne poznaješ je?!

Uz struju i asfalt, mještani imaju problema i s vodom, naročito preko ljeta, kad za velikih suša njihovi bunari ostanu prazni.

-Ljudi ne mogu stoku napojiti. Lako je meni, mi imamo tri – četiri bunara oko kuće, ali nemaju svi. I zašto bi ja bila zadovoljna jer je meni dobro a drugima nije, ja bi htjela da svi imaju vodu, da živimo ovdje kao ljudi - veli **Nada**, odmah se nadovezujući na vlastito iskustvo s vjetrenjačama koje su joj najlošije susjede.

Foto: TRIS/A.Tešić

Vjetrenjače

– Na početku su postavili četiri vjetrenjače, a sad ih je 17. Zamislite samo koliki novac dolazi u općinu na račun tih vjetroelektrana, a mi u selu nemamo ni struje, ni vode, ni asfalta. Načelnica općine i njen zamjenik nam se smiju, rugaju se s nama i govore:- Zašto vi nas tako optužujete? Pa, velim, ne tražimo mi od vas ni stanove, ni posao. Svoju mirovinu sam krvavo zaradila. A zašto se vi prihvataće posla, a ne radite ga kako treba- otvoreno im kažem. Sjete nas se samo za vrijeme izbora, i onda pršte obećanja, od jeseni do proljeća, i takо godinama.

Da su nam za svaku vjetrenjaču dali par hiljada eura mogli smo sami put napraviti. Ali, mi smo skromni, tražili smo da nam postave samo 40-50 žarulja za javnu rasvjetu, da se vidi proći kroz selo i noću. Ovo je jedno od najljepših sela ispod ovih brda. Nismo dobili ništa, samo obećanja.

K liječniku, kad im zatreba, moraju u **Gospic** ili **Zadar**. Privatnicima plaćaju prijevoz 400 kuna, jer, javnog prijevoza nema...

-U **Gračacu** je nekad bila bolnica, imali smo i rodilište, sve, a sada zgrada zjapi prazna, a oni postavljaju šatore za **covid**- revoltirao će **Nada**.

Zbog vjetrenjača su mještani **Popine** pisali tadašnjem ministru zaštite okoliša i energetike **Slavenu Dobroviću**.

-Htjeli su nam vjetrenjače staviti navrh glave. Nisam dala. Dode mi šef gradilišta i kaže: Mi gospodo moramo raditi. Ne dam! I on onda zove, pita možemo li se dogovoriti. Ja na to velim: Dajte 200 hiljada eura i možete je nasaditi usred kuće, a ja odo- priča, uz smijeh, naša vitalna sugovornica.

Nada ih je tužila zbog buke ružnih grdosija postavljenih točno iznad njezine kuće, dolazili su ljudi iz **Ministarstva zdravstva**, dolazili i iz **Pule** radi mijerenja buke, i **Nada** se, bogme, izborila za svoju pravdu. Dvije godine gradnja vjetroelektrane je bila obustavljena, nikad vjetrenjaču nisu instalirali uz bunar **Lakićevih** gdje su namjeravali, a potom su radove nastavili.

– Šta ću ja, ne mogu se sama boriti- slijede ramanima nemoćno **Nada Lakić**.

Foto: TRIS/A.Tešić

Fiktivni poticaji...

Najgore joj je, veli, kad kažu kako nema u selu ljudi, pa da nemaju za koga raditi ni asfalt, ni struju, ni vodovod. Ali, da toga svega ima, bilo bi i ljudi. Pa kako će ovdje živjeti bez ičega?

Naravno, u **Velikoj Popini** nema korone. – Dolaze ljudi iz **Zagreba**, imaju ovdje svoje kuće, zemlju, a ja im svima velim : Ne dolazite!

Lakićevi žive od svojih mirovina. Nada je radila u školi, a njezin suprug **Nikola** u trgovini, u Kasaru (centru sela). Imaju svoje piliće za tov, tuke, obraduju vrt, sijeku svoja drva, i kako će nam priznati **Nada**, svoj život ne bi mijenjala ni sa kime.. Da moramo sve kupovati, svu hranu, ne bi nam penzije trajale ni od 1. do 10. u mjesecu- kaže.

Ljudi su u **Velikoj Popini**, priča nam dalje, do 90-ih dobro živjeli. Radili su u **Gračacu** i **Kninu** i svaka kuća je imala auto.- Em su radili u državnom poslu, em su na selu imali vrtove, držali stoku i svaki je komad zemlje bio izoran. A sad, vidite i sami...

U selu vladaju dobrji odnosi među ljudima, druže se, jedni drugima odlaze na prelo, kad god im padne na pamet, ostaju do 10- 11 navečer. – Što se tiče druženja, nema nas takvih nadaleko- pohvalit će se **Nada**, i sa zadovoljstvom kazati kako su uvijek jedni drugima pri ruci, u pomoć i podne, da zovnete bilo koga, nema šanse da vam neće doći. Svake srijede u mjesecu **Crveni križ** ih vodi u veću kupovinu, a i **udruga Čuvarkuća** im je od pomoći. Ranije su im neki "Bosanci" dolazili s pokretnom trgovinom, ali brzo prestali, da im se ne isplati, vele, a nama još manje jer su nabili cijene, domće **Nada**.

Vidite ove brežuljke, sve su to **pašnjaci jedne splitske tvrtke** koja je na njih dobila **državne poticaje**. A nikad ni ovce ni krave nisu doveli na ispašu. Neki su se, iz **Rijeke**- ispričat će nam **Nada** – upisali i na našu zemlju. Kad sam to otkrila u **Agenciji za poljoprivredu**, nisam bila mirna dok ih nisam skinula s našeg. I uspjela sam. A tko zna koliko je takvih veli. Dolazila je u selo radi tih lažnih poticaja i inspekcijska. Pitaju: "Ko pase? Tudi pase- kažem..-A 'ko pase ovo što su političari uzeli za se, 'ko to pase, jesu li i to prijavili-ljuti se **Nada** i usput doda kako joj djeca stalno govore – "šutti, zatvorit će te". Pa neka me zatvore, veli uz osmijeh...

Lakićevi imaju svoje unučice, blizanke, ponosni su na njih, i kad im dođu, to su njihovi najradosniji trenuci.

Foto: TRIS/A.Tešić

Ljutiti Podljućani (n)...

Nastavljamo put dublje u selo, kružno, prema centru kojeg ovdje zovu **Kasar**. Do centra se proteže ona ista blijeda, uska, asfaltna traka s početka sela, ali krajnji dio seoskog prstena izlokan je, jedva prohodan put, za koji tamоšnji žitelji vape da im se napokon asfaltira. U **Kasaru**, preko puta **Doma kulture**, dočeka nas **Doko Stojsavljević**.

-Vidite tu zgradu, to je nekada bio **Dom kulture**, radio je do kraja 70-ih prošlog stoljeća, a poslije je tu bila trgovina "**1. maj**" **Gračac**, sve do rata. Na kraju, ljudi su tu držali sijeno- odmah nas upućuje u seosku zbilju **Doko**. Prije sedam godina osnovali su u selu udrugu zanimljivog naziva –“**Čuvarkuća**”.

– **Velika Popina** je dobila vodovod davne 1867. Ovaj dio sela ima bunare, svega je pet-šest kuća na vodovodu, u **Podljutu**. Mi smo imali akciju, “dinar na dinar”, jedan dinar naš, jedan općinski, i napravili smo tako vodovod. Imamo i **vrelo Novakovići** iz kojeg se snabdijevamo vodom, ali kad dode ljeto i suše, nema pomoći-polako nas uvodi u svoj dio priče naš rječiti domaćin.

Asfalt, kroz dio **Velike Popine**, koji odolijeva vremenu preko tri desetljeća, položen je kad se samodoprinosom gradila cesta **Gračac-Knin**. Probijen je tada cijeli prsten oko sela, ali ovaj zadnji dio, oko 6 kilometara ceste, dobio je samo tampon, i nikad nije asfaltiran- kazuje **Doko**.

U **Velikoj Popini** ljudi se bave mahom stočarstvom. – Imamo hiljadu komada ovaca, u **Labusovim brdimu** i 200 krava. Pa zar to nije potencijal? A bivša načelnica naše općine kad nešto tražimo uvijek bi imala istu poštupalicu: Vas je malo. Pa čekajte, jesmo li mi gradani **Hrvatske ili Zanzibara?**! Imam registriran **OPG**, uredno plaćam porez, pa zar nemam pravo od države tražiti i da mi osigura dostojanstvene uvjete života- pita se **Doko**.

Škola je devastirana, selo u mraku, ljudi sve manje, ovdje se više prkosи životu, negoli živi. “A zar to nije sramota pored **17 vjetrenjača snage 42 MGW?** Općina od njih dobiva 2 milijuna kuna, a gdje je ono što ide županiji? Pa zar mi baš ništa ne zavrđujemo?”, reći će, ne krijući gorčinu.

Prve vjetrenjače postavljene su u selu 2013., kaže **Stojsavljević**, i radi njih je izgrađen dalekovod dužine 16 kilometara. A ipak, neke su kuće i danas u mraku koji se, kad sunce zade, spušta i na cijelu **Veliku Popinu**, jer, ulične rasvjete nema.

Foto: TRIS/A.Tešić

Cerovačke špilje i ruralni turizam

-Imamo stanovništvo u dobi od 5 do 90 godina života. Nema nas danas više od 30-40 stalnih, a do rata bilo nas je preko 300. Moja je kuća na broju 223., pa računajte. Ljuti me to, mi smo građani **Republike Hrvatske** koja je članica EU već 7 godina, i neshvatljivo mi je da općinska vlast apsolutno ne mari za ruralne sredine koje su na Zapadu itekako razvijene. Apeliram na državu, na županiju, riješite nam osnovne probleme: put, vodu i struju. Mi smo mala ruralna sredina i bez pomoći šire zajednice ne možemo. Ali, zar voda nije javno dobro? Zar je struja luksuz u 21. stoljeću? U **Velikoj Popini** ima 80 priključaka na niskonaponsku mrežu. Struju imaju oni koji stalno žive u selu. Nažalost, u samo 30-ak kuća ima života, ostale se otvaraju povremeno, u proljeće i ljeto. A njima država ne želi uvesti struju, kažu, nisu tu stalno. Pa kakve to ima veze? Oni će plaćati što potroše, kao što rade svi koji imaju vikendice, i nitko im nije uskratio struju- ljuti se **Doko**.

Zahvalan je, kako naglašava, donaćelnicu općine **Rajki Radenović** koja je pomogla da se **Dom kulture "Branko Čopić"** obnovi i opremi namještajem. Čeka se samo priključak struje. Svake godine početkom kolovoza, za blagdan sv. Ilijе organiziraju **Ličko prvenstvo u boćanju**, održi se liturgija, i nakon toga je veliko narodno veselje. U rekonstrukciju krova i obnovu Doma **Srpsko narodno vijeće** uložilo je 200 tisuća kuna. -Hvala im na tome- veli **Doko**.

Zimi cestari ne čiste put do **Velike Popine** zbog velike bure, pa je uzalud čistiti dok bura ne padne. Tek onda prođu strojevi i očiste cestu. I danas nerazvrstanu...

Foto: TRIS/A.Tešić

Doko se vratio u **Veliku Popinu** prije 11 godina. Registrirao je svoj **OPG**, ima stoku, i živi od svog rada. Nikad se nije pokajao što se vratio. -Volim ovo, to je moje, ovdje dišem punim plućima. Kći i unuci me obilaze, i ja sam zadovoljan čovjek. Samo da se riješi ovi osnovni problemi...apelira, napominjući kako čak i neke obitelji iz hrvatske metropole dolaze s proljećem u **Popinu**, i ostaju bar pola godine, rade na svom seoskom gospodarstvu, pripremaju se za neko bolje, zdravije vrijeme, i za ruralni turizam.

-Najgore je što, kako god se mijenjale općinske strukture, mi na zelenu granu ne dolazimo. Ni tih nekoliko desetaka žarulja za javnu rasvjetu nam nisu bili kadri osigurati. Znamo da je ova godina teška, da je kriza globalna. No, moglo bi nam svejedno biti bolje, humanije. Najteže je kad snijeg zavije, ipak je Popina na 650 metara nadmorske visine...

Doko se nada uređenju Cerovačkih špilja. – Bio bih sretan da sutra mogu otici tamo i prodati svoj sir, a ne da moram u **Benkovac**. Evo, pozivam **predsjednika Republike Zorana Milanovića** u **Veliku Popinu**, bit će mu dobar domaćin i počastit će ga ličkom šljivovicom i ličkim sirom. Samo neka dode. I mi smo hrvatski gradani. Neka vidi gdje i kako živimo- poručuje **Stojsavljević** i zaključuje:

– Nema ovđe perspektive dok se ne osigura osnovna infrastruktura. Da je ima, i mladi bi se vratili...

Foto: TRIS/A.Tešić

Foto: TRIS/A.Tešić

Foto: TRIS/A.Tešić

Foto: TRIS/A.Tešić

Foto: TRIS/A.Tešić

Foto: TRIS/A.Tešić

Foto: TRIS/A.Tešić

Foto: TRIS/A.Tešić

Foto: TRIS/A.Tešić

Foto: TRIS/A.Tešić

Foto: TRIS/A.Tešić

Sviđa mi se 39 Pod

Tags: [Doko Stojasavljević](#), [Gračac](#), [Nada Lakić](#), [poticaji](#), [Velika Popina](#), [Vietrenjače](#)

VEZANE VIJESTI

[Intervju/ Rajka Radenović, donačelnica općine Gračac:](#)

[Načelnica Nataša Turbić nikad me nije pozvala ni na jedan radni sastanak, ništa, kao da me nema...](#)

